

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

І.А. Бойко, аспірант

Полтавська державна аграрна академія, м. Полтава

Все більш очевидним стає необхідність пошуку нових шляхів та підходів до мінімізації антропогенної дії. Основним з цих шляхів в розвинутих країнах світу є розвиток екологічно ефективного бізнесу та екологічного менеджменту. В «Повістці дня на XXI сторіччя», прийнятій в Ріо-де-Жанейро в 1992 році, підкреслюється, що екологічний менеджмент слід віднести до ключової домінанти сталого розвитку [4].

Екологічний менеджмент можна визначити як процес та результат ініціативної діяльності економічних суб'єктів, що направлений на послідовне покращення в досягненні їх власних екологічних цілей та завдань, розроблених на основі самостійно прийнятої екологічної політики.

Сучасні системи управління якістю довели свою ефективність у світовому економічному просторі. Вони є інтегрованим механізмом управління, який дає змогу досягти визначених цілей щодо якості та орієнтований як на мінімізацію всіх видів витрат, так і на узгоджене функціонування структурних елементів підприємств.

Принципи та методи управління якістю є універсальними й не залежать від галузі діяльності. Одним із дієвих методів підвищення конкурентоспроможності є формування у підприємствах систем управління якістю, методологічною основою яких є стандарти ISO серії 9000, включаючи стандарти ISO серії 14000 у сфері екологічного управління, та принципи концепції всеохоплюючого управління якістю (Total Quality Management –TQM) [7].

В наш час, в якості одного з інноваційних рішень, який є пріоритетним для розвинутих держав з ринковою економікою, розроблена система міжнародних стандартів ISO 14000, які охоплюють проблему забруднення навколишнього природного середовища та розглядають екологічний менеджмент, як основний інструмент забезпечення екологічної безпеки підприємства та зниження нанесення ризику нанесення шкоди довкіллю.

Міжнародні стандарти серії ISO 14000 встановлюють вимоги до систем екологічного менеджменту для того, щоб дати підприємствам інструмент для розробки політики та визначення завдань скорочення впливу на навколишнє середовище [5]. Система стандартів ISO 14000 орієнтована не на технології та якісні показники, основні положення цих стандартів складаються з того, що на підприємстві повинні вводитись та дотримуватись певні процедури, повинні бути підготовлені відповідні документи, необхідно призначити відповідального за певну сферу діяльності. Основний документ серії – ISO

14001 не містить жодних «абсолютних» вимог щодо впливу на довкілля, окрім того, що підприємство в спеціальному документі повинне заявити про свої намагання відповідати національним стандартам.

Вважається, що система стандартів повинна забезпечити зменшення негативного впливу на оточуюче середовище на трьох рівнях:

1. Організаційний – через покращення екологічної «поведінки» підприємств.

2. Національний – через створення суттєвого доповнення національної нормативної бази та компонента державної екологічної політики.

3. Міжнародний – через покращення умов міжнародної торгівлі.

Зокрема, документи, що входять в систему стандартів ISO 14000, умовно можна поділити на три основні групи:

- принципи створення та використання систем екологічного менеджменту (EMS);

- інструменти екологічного контролю та оцінки;

- стандарти, орієнтовані на продукцію.

Система екологічного менеджменту (EMS) – це частина загальної системи менеджменту, яка включає організаційну структуру, планування, розподіл відповідальності, практичну діяльність, процедури, процеси та ресурси, необхідні для розробки, застосування та досягнення цілей екологічної політики, її перегляду та корегування [1, 6].

Станом на 01.01.2008 українська національна нормативна база у сфері екологічного управління налічує 12 згармонізованих стандартів двох категорій - ДСТУ ISO і ДСТУ ISO/TR. Наприклад, стандарт ISO 14001:2004. «Environmental management systems – Requirements with guidance for use» в Україні відповідає ДСТУ ISO 14001:2006. «Системи екологічного керування. Вимоги та настанови щодо застосовування» [3].

Упродовж найближчих років доцільно відстежувати розвиток міжнародної нормативної бази та з визначеною періодичністю її аналізувати для встановлення можливості подальшої гармонізації національної нормативної бази. Необхідно максимально наблизити вітчизняні екологічні стандарти та вимоги до міжнародних стандартів. Вони повинні стати однією з основ для прийняття господарських рішень на всіх рівнях [2].

Зрозуміло, що загальне впровадження в Україні комплексних систем екологічного менеджменту потребує великої кількості часу. Але їх ефективне застосування є суттєвим фактором для успіху будь-якої довготривалої стратегії, направленої на досягнення масштабних змін, необхідних для переходу до сталого еколого-економічного розвитку, що не наносить суттєвої шкоди довкіллю країни.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Горопацький В., Паракуда В., Сухенко А., Корецька Н. Новий стандарт з охорони навколишнього середовища // Стандартизація, сертифікація, якість. – 2005. – № 2. – С. 6–7.

2. Грищенко Ф. Управління якістю: адаптація національної нормативної бази до міжнародної // Стандартизація, сертифікація, якість. — 2007. — № 5 (48). — С. 41—47.
3. ДСТУ ISO 14004:2006. Системи екологічного управління. Загальні настанови щодо принципів, систем та засобів забезпечення (ISO 14004:2004, IDT). — На заміну ДСТУ ISO 14004-97; Чинний від 01.07.2006. — К.: Держспоживстандарт України, 2006. — 37 с.
4. Патока І.В. Економіко-екологічна оцінка господарських рішень (управлінський аспект). Автореф. канд. дис. — К., 1996.
5. Пашков Е.В., Фомин Г.С., Красный Д.В. Международные стандарты ИСО 1400. Основы экологического управления. М., 1997., С. — 41.
6. Сухенко А.С., Горопацький В.Г., Семенюк Н.С. Нові національні стандарти у сфері екологічного управління // Наук.-техн. вісник Укр. наук.-дослід. і навчальн. центру проблем стандартизації, сертифікації та якості. — Вип. 4. — К.: ДП “УкрНДНЦ”, 2007. — С. 43—51.
7. Шустіна І.М. Впровадження систем управління якістю на підприємствах АПК України згідно міжнародних стандартів серії ISO 9000 / І.М. Шустіна // 36. наук. праць УАЗТ „Зовнішня торгівля: право та економіка”. — 2006. — № 1(24). — С. 38 — 41.

Екологічний менеджмент у загальній системі управління : збірник тез доповідей Тринадцятої щорічної всеукраїнської наукової конференції, м. Суми, 17-18 квітня 2013 р. / Відп. за вип. О.М. Теліженко. — Суми : СумДУ, 2013. — С. 19-21.